

Avsnitt 76: Att vara elev med synnedsättning - om inkludering och likvärdig utbildning

INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.

ERIKA: Hej och välkomna till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd *Lika värde*. Nyligen så släppte vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten en forskningsöversikt, där man har sammanställt nationell och internationell forskning om lärande och delaktighet för barn och elever med synnedsättning. Och i det här samtalet som vi ska ha i dag så kommer vi att borra lite till i den frågan. Och jag har med mig en tidigare elev med synnedsättning, och en av våra rådgivare på Resurscenter syn som möter verksamheter både för utredning och rådgivning, med fokus på hur man kan skapa en bra utbildning för barn och elever med synnedsättning. Och jag som leder samtalet heter Erika Bergman och arbetar som pressekreterare på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Och gästerna med mig i dag, det är Louise Jannerling, universitetsstudent som har en synnedsättning, och Lise-lott Ljunggren, rådgivare på

SPSM:s Resurscenter syn. Så jag vill börja med att säga varmt välkomna hit till er.

LOUISE: Tack.

LISE-LOTT: Tack så mycket.

ERIKA: Och jag tänkte jag vill börja med att vända mig till dig, Louise. I dag är du snart 25 år och du tar alldeles strax examen i statsvetenskap vid Uppsala universitet. Och jag skulle vilja höra med dig, hur ser du tillbaka på din skoltid?

LOUISE: Jag ser tillbaka på min skoltid som någonting väldigt positivt. Överlag så har det hela vägen från förskola till och med gymnasiet funkat väldigt bra. Det har möjliggjorts av engagerade föräldrar. Men en annan jätteviktig komponent i det har varit duktiga och engagerade lärare, och andra nyckelpersoner som har sett min delaktighet i skolan som en möjlighet, snarare än som ett problem. Och det är superviktigt att man har den grundinställningen då. Och det har gjort att undervisningen har fungerat bra, men också det sociala. Och även såna saker som skolans samarbete med er myndighet för att det har funnits ett driv hos skolan att det ska funka. Och samarbete med syncentralen och ... ja, men alla komponenter som gör att skolgången har fungerat bra för mig.

ERIKA: Om man nu försöker backa ända tillbaks till ditt första möte med förskolan. Nu är det många år sen, men jag bara tänker, minns du din tid i förskolan och vad det var som var viktigt och gjorde det möjligt för dig att

delta på likvärdiga förutsättningar som dina kamrater?
Vad kommer du ihåg?

LOUISE:

Jag kommer ändå ihåg förhoppningsvis mycket. Inte från det allra första året naturligtvis. Men i början så vet jag att mina föräldrar tog kontakt med förskolan väldigt tidigt eftersom de visste att det skulle bli aktuellt och att jag hade en synnedsättning. Och sen så lite det här som jag var inne på med förra frågan, att det fanns riktigt duktiga pedagoger där som såg det som en rolig utmaning att jag var med. Ja, men konkreta exempel där är väl att i grund och botten så gjorde vi samma saker som de skulle ha gjort om alla barnen hade sett. Och till exempel att jag var med på utflykter och de satte inga gränser för vad jag klarade av, och det sprider sig naturligtvis vidare. För om de ser att det är någonting naturligt och bara skapar förutsättningar, och inte ser synnedsättningen som ett hinder, då smittade det också av sig på de andra barnen. Så det gjorde att mitt intryck och min uppfattning från det att det inte såg det som ett hinder, så det gjorde att samspelet med de andra också fungerade himla bra. Och sen så fanns det moment naturligtvis där det var lite svårare eftersom jag såg dåligt. Till exempel det här med färglära och sånt som är väldigt visuellt. Men vi jobbade väldigt mycket taktilt, det vill säga med ... alltså att man också kan känna på material. Och det gjorde inte bara jag utan det fick alla barn göra, så det blev en normaliserad del av min tid där. Och jag tror inte att de andra tänkte så mycket på det. Så nyckeln, skulle jag väl vilja säga, är

att det är ... ja, att det var väldigt duktig personal som var väldigt engagerad i det här.

ERIKA:

Vad tänker du, Lise-lott? Nu ... du jobbar som rådgivare, men vad tänker du när du hör det som Louise beskriver från sin tid i förskolan? Och hur viktigt är det att man lägger den här grunden för barn med synnedsättning i att kunna vara med redan under förskoletiden? För jag tycker du beskriver det så fint också, just hur de vuxna, pedagogerna ... hur deras sätt att vara och fungera också betydde jättemycket för hur dina kompisar var och såg på dig.

LISE-LOTT:

Jag tänker att det är jättehärligt att höra Louises berättelse, för att det är verkligen så många pedagoger som får möjligheten faktiskt att undervisa elever eller barn med en blindhet eller en synnedsättning. Att de ser att ”det här utvecklar hela vår verksamhet att få lov att utmana våra normer.” Det vanligaste är ju att vi använder vår syn. Och att då få verksamheten att börja blanda in fler sinnen och att hjälpa till att utforska världen på fler sätt än bara via synen, som är det som vi oftast gör. Och jag tänker på det du sa där, Louise, att få vara med på samma villkor som alla andra. Och det tänker jag är ofta det vi möter när vi möter barn och elever som beskriver att det de bara vill ... det är att vara som vem som helst. Och att då möta en verksamhet där man utgår från att “det gör vi här, vi skapar en verksamhet som passar alla.” Så att jag tänker att du hade tur som mötte de pedagogerna. Och ibland kan det vara så att man är oerfaren som

pedagog, man vet inte hur man ska göra, men då kan man få hjälp av oss också. “Hur ska vi tänka nu? Nu har vi en ny situation här.” Och då kan vi rådgivare hjälpa till.

ERIKA:

Jag tycker när man går i skolan så är det många övergångar. Dels så är det från förskola till skola, och sen från lågstadium till mellanstadium och så vidare. Och jag föreställer mig att de här övergångarna blir väldigt viktiga, men hur har det fungerat för dig under din skoltid, tycker du, Louise?

LOUISE:

Ja, där ... nyckeln i att det fungerar, enligt min erfarenhet från min skoltid, det är framförhållning. För det krävs en viss planering. Det är klart att det inte är ... fungerar exakt likadant som det gör för barn som, i mitt fall då, inte har en synnedsättning. Så det har krävt framförhållning från, i många fall, skolans håll. Dels för att ... ja, men sånt som är planerat, nya lärare ska förhoppningsvis gå på kurser hos er, att jag ska få bli bekant med de nya miljöerna, som det oftast är när man byter skola eller liknande. Och det är allt från att ha en genomtänkt för vilket klassrum som är smartast att man är i, till var man ska ha sitt skåp, såna saker. Men också att jag har fått tid att lära mig hitta i nya lokaler för att vara självständig redan från början. Såna saker då.

Och sen så har jag faktiskt haft den stora förmånen ... och det beror naturligtvis väldigt mycket på hur förutsättningarna ser ut. Men åtminstone den gången jag bytte skola under min grundskoletid, som var i

samma kommun, så hade jag faktiskt förmånen att få ha min gamla resursperson och min nya resurs parallellt ett år, så båda jobbade deltid då. Det är inte så vanligt kanske att man kan ha det så, men det underlättade naturligtvis just den övergången ännu mer för mig. Och sen har det inte varit så till exempel mellan grundskolan och gymnasiet och så vidare. Men det är helt klart så att det har skapat en trygghet bland folk runt omkring mig och därför hos mig. Och sen så har det också underlättats av att jag är uppvuxen i en liten kommun, så jag är övertygad om att det faktiskt också spelat roll. Alla känner alla, på något sätt.

ERIKA: Just det, precis. Man har redan kunskapen. Men det låter också som att det är väldigt mycket värt att göra den där ordentliga investeringen, så att säga, med tid vid den här övergången.

LOUISE: Ja, för att jag och alla andra också, för det är inte bara jag i den här processen ska kunna lägga energi på skolgången och vardagen när den sen rullar i gång.

ERIKA: Vad ser du som rådgivare att man behöver tänka på att förbereda när det gäller övergångar, Lise-lott? Vad är det ni brukar ge för råd när ni möter verksamheter som ska ta emot eller som ska lämna över, tänker jag, en elev?

LISE-LOTT: Det är precis det som Louise lyfter fram här. Det är framförhållning, att vara ute i god tid. Vi möter verksamheter, till exempel barn som går i förskolan, ska börja förskoleklass, som börjar redan två år innan

och funderar över “hur ska vi tänka nu inför förskoleklass, hur ska vi få en kontinuitet? Hur ska vi ha alla barnets hjälpmedel och så på plats, så att barnet och eleven får samma förutsättningar att nå målen när de börjar skolan som de andra? Hur ser vi till att vi får tillgängliga läromedel?” Det kan vara lång beställningstid på läromedel om man behöver någonting i punktskrift, eller inläst eller så. Och också det som du lyfter fram, Louise, där med kompetens, att man går kurs. De allra flesta har ingen erfarenhet, som vi sa förut, av att undervisa barn och elever, utan man behöver gå kurs. Och då börjar man med det redan i maj månad när man ska ta emot ett barn eller elev till hösten, så det krävs framförhållning.

ERIKA: Mm, förberedelser, att man investerar.

LISE-LOTT: Förberedelser. Absolut. Och där, tänker jag, kan jag lyfta fram, förutom att vi har rådgivning så har vi stödmaterial också kring just övergångar. Vi ger ut allmänna råd där man kan få stöd i vad man ska tänka på, och vi har också annat stödmaterial om grundläggande kunskap om att möta barn och elever med synnedsättning, som man kan ta hjälp av.

ERIKA: Nu har vi pratat om hur viktigt det är, just att det funkar på ett bra sätt med de här övergångarna, och att man verkligen ser till att ha förberett med mycket ... med kunskap och investerat tid och så vidare. Hur viktig är relationen mellan förskolan och skolans personal och vårdnadshavare, skulle ni säga? För det är också en ... där man behöver se till att det är på

något sätt smidigt, föreställer jag mig. Vad tänker och tycker ni om det?

LOUISE: Ska jag börja då?

ERIKA: Mm, börja du.

LOUISE: Den är naturligtvis jätteviktig, att den fungerar bra. Sen är det så precis som för oss med synnedsättning som för alla elever, tänker jag mig, att man har väldigt olika förutsättningar där. Men om jag utgår från mig själv så har det varit så att det är väl mina föräldrar som, framför allt i början av min skoltid, var nyckeln till den här goda framförhållningen. Och sen så har jag haft lärare och det har funnits personal på skolan och så där som har drivit det där väldigt mycket. Så den relationen i mitt fall har fungerat väldigt bra. För det är så att föräldrar till barn eller elever med synnedsättning har rätt att kunna lägga ... eller känna samma trygghet i att jag får en bra skolgång som vilka föräldrar som helst. Sen fritar inte det dem från vanligt föräldraansvar. Men jag har upplevt under min skolgång att det inte har varit någonting som har behövt ta jättemycket tid och energi för mina föräldrar. Och det har varit jätteskönt. Det har också gjort att jag har känt mig självständig i min skolgång, att jag och skolan i mångt och mycket roddar det där själva, ju mer ju äldre jag blev naturligtvis.

ERIKA: Är det någonting som du vill lägga till, Lise-lott, i det som Louise nu har sagt?

- LISE-LOTT: Mm, det är jätteviktigt med samverkan över huvud taget. Och det ska inte vara så att det är beroende på vilka föräldrar man har, vilket stöd man får, men visst har det betydelse att så många som möjligt har ett engagemang runt omkring. Men jag skulle vilja lyfta fram också skolans ansvar i att utse kontaktperson som håller i alla trådar. Hur ska man veta vem man kontaktar när det gäller hjälpmedel, med rådgivning, med kurser. Att det finns en nyckelperson på skolan som vet att “de här kontakterna behöver jag ha och de ska vi ta i god tid.” Och att man jobbar med uppföljningar och åtgärdsprogram, individuella utvecklingsplaner och så som man behöver, så man har koll på det där. Så det tycker jag är viktigt, att både hem och skolan, och sen att inte glömma lyssna på barnet och eleven själv. Att fråga “hur vill du ha det, när fungerar det för dig? Och hur kan vi göra det så bra som möjligt tillsammans med dig?”
- ERIKA: Men att det ändå finns ett ansvar hos någon på skolan att se till att det här fungerar?
- LISE-LOTT: Absolut, jätteviktigt. Elevhälsan på skolan är jätteviktig där, att de också har ett övergripande ansvar, så man inte missar precis som det här vid övergångar. Det kan vara svårt för en enskild lärare att hålla i alla trådar och ha all överblick samtidigt som man ska undervisa, så det kan vara bra att ha någon från elevhälsan som är den som är spindel i nätet och ser till att man har en god samverkan med alla.

ERIKA: Finns det någonting som du, Louise, upplever att personal i förskola och skola riskerar att missa när det kommer till att ge en bra undervisning till barn och elever med synnedsättning? Att det är något som man inte tänker på är viktigt att anpassa, eller att det kanske finns hinder som man behöver undanröja som man inte riktigt är medveten om?

LOUISE: Jag skulle vilja vända på frågan [skratt] och säga att ibland ... naturligtvis inte alltid, det är klart att det finns hinder som man glömmer bort att undanröja. Men det är också viktigt, har jag upplevt genom min skolgång, att man inte fokuserar alltför mycket på att undanröja alltför många så kallade hinder. Och då tänker jag framför allt på ... om vi tar rent i klassrummet då, framför allt när det gäller de praktiska ämnena. Att det är väldigt lätt att det blir ... ja, men ta till exempel inom slöjden eller hemkunskapen eller liknande. Att allting ska vara så anpassat att man kanske till och med kan vara lite ... att det blir lite att man tar i ... i mig då, i mitt fall, med bomullsvantar.

Man är så rädd för att jag ska bränna mig när jag ska steka någonting, eller jag ska slinta med sågen i träslöjden eller vad det nu kan vara. Och att det också är viktigt att även jag får ... Jag menar, det är klart att målet är att jag inte ska göra mig illa, men det gör inte ondare för mig än för någon annan. Och på något sätt så är nyckeln där också att man lär sig precis som mina seende klasskamrater. Så det har varit viktigt för

mig, för det ger också mig sen en bild av att jag kan klara saker även rent praktiskt, så att säga. Och sen en annan bra grej ... jag tänker på det här med idrotten, som också är ett ämne som det kan finnas utmaningar kring. Att där har en viktig del för att det ska fungera bra för mig ...

Jag menar, nu råkar jag tycka att idrott ... och har alltid tyckt att idrott är ett roligt ämne, men en viktig del där ... om det nu har varit något moment som jag har upplevt “okej, jag kan delta men det kanske inte ger mig så jättemycket att spela innebandy”, till exempel ... då i stället för att säga “alla går och spelar innebandy och så kan väl Louise gå ut och ta en promenad”, typ, så har många av mina idrottslärare varit duktiga på att ge alla ett alternativ. För det är ändå så att även ... det är inte så att alla seende barn älskar att spela innebandy heller. Och det har gjort att jag inte har känt mig lika utpekad eller hur man ska säga, och det har definitivt påverkat mig positivt.

[skratt] Och sen för att ge ett fortsatt långt svar på den här frågan då, men två grejer till som jag tänker på har varit viktigt för mig ... dels så tänker jag på det här med syntolkning i klassrummet. Det har nog inte jag tänkt så mycket på under min skoltid, men har tänkt desto mer på efter. Framför allt när jag pluggar på universitetet och så där och inser att “oj, det här var faktiskt ingen självklarhet”, för där får inte lärarna gå på kurs. Att man till exempel säger vad man skriver på tavlan eller vad som står på tavlan, att man tilltalar eleven som räcker upp handen med namn och såna

saker. Eller beskriver en bild som man visar för alla och såna saker, så att man ger möjligheten att hänga med i vad som pågår. Och sen så måste jag lägga till en sista grej, om jag får?

ERIKA: Ja.

LOUISE: Och det är det här med jag har ofta känt eller har faktiskt alltid känt att jag har fått vara med och påverka de besluten som har fattats kring mig. Och ju äldre jag har blivit, desto mer har jag fått göra det. Och ett jättekonkret exempel där är faktiskt, på tal om det här med övergångar, när jag skulle gå från mellanstadiet till högstadiet. Och jag fick höra att “nu har vi sett till att ni ska ha all er teoretiska undervisning i ett och samma klassrum, för att det ska bli så enkelt som möjligt för dig med datorer och allt annat material som man annars måste släpa på.” Och jag menar, det var bra. Det är en bra grundtanke och det är definitivt en bra utgångspunkt. Men jag kände att jag tyckte att det där var lite spännande, för det första, för att vi hade haft hemmaklassrum i alla år och nu skulle jag börja högstadiet. Man tycker man är lite stor och det var liksom en del av det. Och sen så att jag väl också kände att jag inte ville att min klass skulle känna att de var annorlunda för att jag gick i klassen. Men också så var det en win-win-situation eftersom att alla lärare som plötsligt kunde ha sin undervisning i sina hemmaklassrum blev jättegglada att de slapp ta med sig alla grejer till vårt klassrum. Så på så vis så underlättade det för alla att jag fick

möjligheten att vara med och påverka hur jag ville ha det.

ERIKA: Just det, precis. Och jag tänker, det du beskriver, det är just det att man inte undandrar dig möjligheten också att prova saker och utvecklas då.

LOUISE: Nej, precis, precis.

ERIKA: Vad tänker du, Lise-lott, om det som Louise berättar?

LISE-LOTT: Jag tänker att du lyfter otroligt mycket viktiga saker. Och när jag hör dig berätta så tänker jag att du pratar om delaktighet, och att det finns olika aspekter av delaktighet. Det här att få vara erkänd av sina kamrater, att vara den som är med för att man är någon man vill vara med och för att man kan göra saker tillsammans. Att man får möjlighet att vara självständig, att omgivningen skyddar men överbeskyddar inte heller. Och även det här att få känna engagemang, att det är kul, "att jag också får lov att vara med." Man går inte ifrån och cyklar träningscykel på idrotten för att inte läraren vet hur han ska göra, utan man får förutsättningar tillsammans med alla andra. Så jag tycker du belyser det väldigt fint, tycker jag, det här hur viktigt det är att vi tänker så. Att man planerar hela skoldagen, inte bara lektionerna. För det kan också vara så, man kanske har en välplanerad svenskalektion eller mattelektion, men man glömmer raster, man glömmer kanske fritids. Att det behöver också planeras för att man ska få förutsättningar att kunna delta.

ERIKA:

Som rådgivare så möter du många verksamheter, Lise-lott, som är i en situation där man ska ta emot eller har undervisning för barn och elever med synnedsättning. Vad är det du brukar se att man gör, just för att skapa den här delaktigheten och för att involvera barn och elever och låta dem påverka genomförandet? Vad brukar du se?

LISE-LOTT:

Jag brukar se att man ganska tidigt börjar att involvera barnet och eleven själv och fråga “när tycker du att det fungerar för dig?” Ganska små barn brukar faktiskt kunna berätta det. “Det här tycker jag om, det här tycker jag är roligt, det här fungerar”, och utgå från det. Men också det här att det behövs mer vuxenstöd än för andra barn, därför att det tar mer tid att inte se så bra. Man behöver förberedas mer, öva på saker så att man har möjlighet. Eftersom när synen inte är med så kan du inte härma så som alla barn gör naturligt annars. Man härmar sin omgivning via synen, så att därför så behövs det mer träning, mer övning. Och när personalen har förstått det och lägger in det i sin planering så att barnet är förberedd, och eleven har sitt material på plats, har sina läromedel i god tid ... då fungerar det oftast bra. Men det krävs tid och planering, och det måste också rektor se till, att ge det till sin personal. Att de får tid att samplanera, så att inte det blir att barnet eller eleven går tillsammans med en resursperson hela dagarna för att det är enklare, utan att det finns möjligheter att delta.

ERIKA: Det här är någonting som också lyfts i den här nya forskningsöversikten SPSM precis har presenterat. Den sammanfattar studier där man har goda exempel, och där är just förutsättningen att vara delaktig i gemenskapen en väldigt viktig fråga som man lyfter. Och att det verkligen handlar om elevernas mående och trivsel i förskolan och skolan. Hur gjorde man i den där skolan som du då ... eller de skolor ska vi kanske säga, som du har gått i, Louise, för att det skulle funka så bra som möjligt för dig när det kommer till möjligheten att vara delaktig och vara med?

LOUISE: Det har naturligtvis berott på hur gammal jag har varit. Men i grund och botten så skulle jag väl vilja säga att det har präglats av att jag har blivit ... ja, men de har ... folk runt omkring har absolut tagit hänsyn till att jag har sett dåligt, men kanske inte behandlat mig annorlunda för det, utan snarare sett till att skapa förutsättningar. Och ett bra exempel på det är ... jag upplevde att det kunde vara svårt till exempel, säg, i lågstadieåldern. När det var dags för rast så bara sprang alla ut till fotbollsplanen, och det kunde vara lite svårt att helt enkelt hinna med att få fatt i någons arm och hänga på. Men i stället då för att läraren skulle säga inför hela klassen att "glöm inte Louise" eller "kan någon ta ansvar för Louise" eller något sånt där, så gjorde vi så att min resurs kunde fråga mig "är det någon speciell som du vill ta kontakt med innan vi går ut på rasten?" Och då kunde jag säga "ja, jo, men

den här personen skulle jag kunna tänka mig att vara med på rasten.”

Och i stället då för att den här vuxna personen ska gå fram till min klasskamrat och fråga om jag kan vara med min klasskamrat under rasten, så gick min resurs fram till den här klasskameran och sa “innan du springer ut på rast så har Louise en grej hon skulle vilja säga till dig.” Och då blir interaktionen mellan mig och mina klasskamrater och inte går via de vuxna. Och sen så är väl det olika naturligtvis i olika situationer, huruvida det funkar eller inte, men för oss och för mig funkade det jättebra. Och det gjorde att det ... ja, vi behövde väl inte göra så där så jättemånga gånger, utan till slut så bara gick det av bara farten. Men sen så när jag blivit äldre, då har det också varit ... jag menar, jag har väl ganska lätt för mig att ta kontakt med folk, och det är klart att det har spelat en stor roll. Så är det också.

Men sen så har jag väl också ansträngt mig för att jag har inte velat att mina resurspersoner ska sitta med oss vid matsalsbordet, till exempel under lunchen. Jag har möjligtvis kunnat tänka mig att få hjälp av dem när jag tar mat till exempel, för att jag har känt att jag inte vill att mina klasskamrater ska behöva göra det. Men sen har jag velat äta med mina klasskamrater som vem som helst, och i mitt fall har det fungerat. Så det har ... ja, men det är svårt. Och jag menar, ju äldre folk blir ... Jag menar, barn ... eller så upplevde jag det i alla fall, är så himla öppna. Sen så ju äldre folk

blir, desto mer påverkad är man för att man är rädd att göra fel och såna saker. Så det är klart att det krävs mer jobb och mer tålamod, eller hur man ska säga, från min sida ju äldre jag blir. Så är det.

ERIKA:

När det kommer till ditt uppdrag som rådgivare, Lise-lott, hur brukar ni ta upp den här frågan med verksamheter som ska ta emot barn eller som har barn med synnedsättning? Hur får man upp den på bordet och hur kan förklara att den är så pass central?

LISE-LOTT:

Precis. Jag tänker att vi försöker nog att ta hjälp utav det här just med delaktighet, och olika aspekter av delaktighet. För tyvärr visar många rapporter att barn och elever med synnedsättning mår många gånger sämre än andra, har lite sämre psykisk hälsa och känner högre stress än andra. Och många har också sänkt sina anspråk på att få vara med. Precis som du beskriver, att du vill inte ha med dig resursen vid matsituationen eller så. Medan andra kanske tycker "nej, men jag kan vara nöjd med ... jag kan gå här med min resursperson. Vi kan gå här på rasten, jag är nöjd med det." Och att det gäller för omgivningen att vara vaksam på det, att tolka det och förstå. "Vad står det där för? Har vi kanske inte skapat rätt förutsättningar att kunna delta?" Så det ... praktiska råden jag tänker, det kanske kom upp i er tidigare podd här med rastaktiviteter. Att man ordnar på skolan aktiviteter där man vet ... nu gäller detta yngre barn och elever och inte vuxna förstås, men att jag vet som elev att här pågår alltid en aktivitet som jag klarar

av, där jag vet att det finns andra jag kan umgås med. Om jag går till den här platsen så finns det alltid någon där, och det kan vara en trygghet att veta det. Och att det kräver vuxennärvaro också innan i ... precis innan man går ut, att man har en strategi. För många skolor ordnar lekgrupper vissa raster, så alla vet vem de ska leka med på rasten. Och då blir det inte det här "kan du ta hand om henne" eller "kan du hjälpa honom", utan man deltar på lika villkor.

ERIKA: Mm, att man ser till hela verksamheten, och så skapar man förutsättningar genom att skapa bra strategier och aktiviteter för alla barn där det är möjligt att vara med.

LISE-LOTT: Precis. Och att man har en aktiv omgivning som observerar och lägger märke till verkar det fungera om vi tittar lite närmare på de här olika situationerna. Och har samtal med barnet och eleven själv och frågar "vad tycker ... hur tycker du det går på rasterna, vad tycker du är roligt att göra, hur kan vi hjälpa dig?"

ERIKA: Om man nu lyssnar på det här och ... Nu kanske man ... Man vet väl om, tänker jag ändå, i hyfsat god tid oftast om det är så att man kommer att möta ett barn eller en elev med synnedsättning. Men hur går det till när man vänder sig till oss för att få stöd då så att man är förberedd så bra som möjligt för att ge bra undervisning och bra skoldag, tänker jag, för de här barnen?

LISE-LOTT: Då tar rektor kontakt med oss via ett förfrågansformulär som finns på vår webbplats,

www.spsm.se. Där söker man kostnadsfritt stöd hos oss, beskriver bara helt kort, “vi kommer ta emot en elev med en blindhet eller en synnedsättning, vi behöver stöd i det arbetet.” Och jag tänker att det är helt naturligt att man behöver det därför att de allra flesta möter aldrig någon. Man kan inte falla tillbaka på sin tidigare kompetens för att den kanske inte finns i hela kommunen. Och då får man kontakt med en rådgivare där vi har ett orienterade möte och frågar “vilka förutsättningar har ni, hur jobbar ni nu, vad kan vi komplettera med för stöd?” Och sen finns det en hel arsenal av stöd, tänker jag. Kurser, rådgivning, ja, det som behövs helt enkelt.

ERIKA: Så det är bara att vända sig till oss med andra ord.

LISE-LOTT: Ja, och det kostar inget.

ERIKA: Mm, bra.

LISE-LOTT: Tänker, det är viktigt att veta.

ERIKA: Mm, det låter bra. Tänker, Louise, nu har du ... du har tagit dig igenom skolan, du har klarat dig jättebra. Och du har också snart faktiskt också tagit dig igenom din universitetsutbildning. Vad är det som kommer att hända sen?

LOUISE: Ja, vad kommer hända sen. Det vet man inte. Det vet jag faktiskt inte än. Jag vet att jag nu kommer att göra praktik till hösten som en sista del i min utbildning, förhoppningsvis gå upp med min masteruppsats. Den ska väl bli klar någon gång. Och sen så till årsskiftet -

22, -23 så tar jag ut min masterexamen, och sen är det dags att ta sig ut i arbetslivet. Så det blir väldigt spännande och ett helt nytt kapitel som ... Ja, då ... det är klart att det finns en viss ... jag menar, det finns många moment där som man inte kan påverka med arbetsgivares inställning och så där. Men det är lite samma sak där som det vi har pratat om, att det räcker med att man hittar en nyckelperson på en arbetsplats eller i en skola, eller vad det nu kan vara, som ser det här som en rolig utmaning så brukar det ge sig. Så har det varit för mig på universitetet också. Det har räckt med en person som är tillmötesgående och så har det funkat jättebra.

ERIKA: Men tusen tack för att du var här och delade med dig. Det var jättespännande. Och jag tänker också att mycket av det som du ... jag tänker när du ... När vi började samtalet ... du beskriver en bra start som ger ett bra självförtroende och en väg framåt också, hur det också lägger en jättebra grund för det som sen blir ens framtid. Jag tycker det var väldigt spännande berättelse att få ta del utav.

LOUISE: Tack. Ja, men det är det verkligen.

ERIKA: Så tusen tack, hörni, för att ni var med och ville sätta fokus på den här viktiga frågan. Så jag vill verkligen tacka dig, Louise Jannerling, och dig, Lise-lott Ljunggren, för att ni var med i samtalet. Det har varit väldigt värdefullt.

LISE-LOTT: Tack så mycket.

LOUISE:

Tack.

ERIKA:

Och jag tänker också att ni som har lyssnat, som förskola, skola har fått med er mycket viktigt och matnyttigt också om hur viktigt det är att jobba med både tillgänglighet och delaktighet för barn och unga med synnedsättning. Så jag vill också tipsa om att gå in på vår webbplats, spsm.se, för där finns webbsidor som ger råd kring hur man kan skapa en bra undervisning för barn och elever med synnedsättning och blindhet. Och på webben så finns också vår senaste forskningsöversikt som sammanställer forskning om bra undervisning, förskola och skola för barn med synnedsättning. Och på webben så finns också fler avsnitt av vår podd, där vi tar upp olika frågor som handlar just om hur man skapar bra miljö och undervisning för barn och elever som av olika anledningar har behov av stöd. Och då vill jag särskilt tipsa om avsnitt 53, där vi fokuserar på hur man skapar bra och inkluderande undervisning i idrott och hälsa för barn med synnedsättning. Så med de orden säger vi tack för att du har lyssnat.

INFORÖST:

Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats, spsm.se. Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.